

MODERN ECONOMIC THEORIES. THE THEORY OF CRISIS MANAGEMENT

**Anna Bogoroditska, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor
Yaroslav Borisov, Postgraduate Student
University of Customs Service and Finance
Dnipro, Ukraine**

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-269-2-1>

MODERN STATE OF UKRAINIAN FOREIGN TRADE

СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

У період 2002–2014 років показники експорту й імпорту України за 2009 рік були найменші – експорт складав 49301 млн доларів, імпорт – 50610 млн доларів. Падіння пояснюється головним чином негативними розробками на міжнародних ринках, що зменшило попит на експорт України та амортизацією української валюти і анти-кризами заходів, що обмежило імпорт. Але в 2010 році, з економічним відновленням, торговий баланс знову збільшився і досяг 9,31 млрд. доларів США. Аналізуючи третій період з 2014 по 2021 роки, можна зазначити, що окупація Росією Криму в березні 2014 року та триваюча російська агресія на сході України завдали шкоди економічному зростанню. Через втрату значної частини важкої промисловості України на Донбасі та триваючі насильство економіка скоротилася на 6,6% у 2014 році та на 9,8% у 2015 році, але повернулася до низького зростання у 2016 та 2017 роках, досягнувши 2,3% та 2,0%, відповідно, у міру проведення ключових реформ. Україна також переорієнтувала торговельну діяльність у бік ЄС після імплементації двосторонньої угоди про поглиблену та всеосяжну вільну торгівлю, витіснивши Росію як свого найбільшого торгового партнера. Заборона на комерційну

торгівлю з контрольованими сепаратистами територіями на початку 2017 року не вплинула на ключові промислові сектори України настільки, як очіувалося, головним чином через сприятливі зовнішні умови. Україна повернулася на міжнародні боргові ринки у вересні 2017 року, випустивши державні облігації на 3 мільярди доларів [1].

Коефіцієнт покриття імпорту експортом був на піці у 2002 році, як найбільший показник, сягаючи 121,2, та у 2008 році, як найменший показник, дорівнюючи 85,6. Питома вага експорту у зовнішньоторговельному обороті у досліджувані роки становила 46,1% – 2008 рік, найменший показник за період 2002–2021 роки, та 54,8% – 2002 рік, найбільший показник. У 2020 році Україна була 55-ю економікою у світі за обсягом ВВП (поточні долари США), 46-ю за загальним експортом, 47-ю за загальним імпортом, 123-ю економікою за ВВП на душу населення.

Найбільші експортні товари України становлять олія (\$5,32 млрд), кукурудза (\$4,89 млрд), пшениця (\$4,61 млрд), залізна руда (\$4,27 млрд) і залізні напівфабрикати (\$3,03 млрд), які експортуються переважно до Китаю (\$7,26 млрд), Польща (\$3,26 млрд), Росія (\$2,97 млрд), Туреччина (\$2,5 млрд) і Єгипет (\$2,39 млрд). У 2020 році Україна була найбільшим у світі експортером олії (\$5,32 млрд) [1].

Найбільше імпортує Україна: нафтопродукти (\$3,59 млрд), автомобілі (\$3,35 млрд), упаковані ліки (\$2,04 млрд), нафтовий газ (\$1,59 млрд) і вугільні брикети (\$1,25 млрд), імпортуються переважно з Китаю (\$7,46 млрд). Росія (\$6,31 млрд), Польща (\$5,68 млрд), Німеччина (\$5,25 млрд) і Білорусь (\$3,15 млрд). У 2020 році Україна була найбільшим у світі імпортером вовни або волосу тварин (\$824 тис).

З 2014 року значно зменшився обсяг експорту до Російської Федерації – з 18,2% у 2014 році до 6,48% у 2019 році. Експорт до Німеччини і Угорщини залишився приблизно на такому ж рівні за досліджуваний період. Натомість, експорт до Польщі, Єгипту та Китаю стабільно збільшується. Аналізуючи приведені числові

показники щодо питання експорту Україною зазначених видів продукції за окремими роками (в періоді з 2011 по 2021 рр.), ми можемо чітко побачити, які саме держави є лідерами в цій галузі національної діяльності.

Так, за експортом палива, нафти і продуктів її перегонки безсумнівними країнами-лідерами для національного експорту протягом зазначеного періоду років є Угорщина, Білорусь, Російська Федерація. «Експортна» співпраця найдовше проходила з Угорщиною, адже Російській Федерації та Білорусії наша країна припинила надавати послуги експорту у 2011 та 2015 році, відповідно. Це можна пояснити наявністю власних ресурсів у РФ, які зазначена країна експортує також до Білорусії. До того ж, головним чинником в перерві експорту став початок воєнної агресії Росії проти України.

В свою чергу, за українським експортом ядерних реакторів, котлів і машин протягом вказаних років є Білорусь, Російська Федерація, Німеччина, Китай. Враховуючи те, що в період з 2017 по 2019 рр. експорт був відсутнім, дані показники є досить вагомими. До того ж, після вимушеного проміжку в експортному процесі та через низку зовнішніх чинників, числові показники значно знизились, особливо щодо країни-агресора.

Аналізуючи показники щодо національного експорту чорних металів та відповідних країн-імпортерів, можна стверджувати, що Україна – успішний експортер саме продукції чорної металургії. Серед країн-лідерів з українського імпорту: Італія, Угорщина, Туреччина, РФ, Білорусь, Польща, Єгипет та інші. Завдяки потужному промисловому комплексу України, саме більшість великих країн зацікавлені в продовженні діяльності українського експорту.

Зернові культури – потужний ресурс задля експортування та розвитку національної економіки. Стовідсотково надійним експорт-партнером для України протягом зазначених років був Єгипет, з 2016 року до основних імпортерів українського зерна доєдналися Італія, Китай, Туреччина, що свідчить про розгалужений зовнішній ринок українського експорту. Важно проводячи

аналіз основних числових показників імпорту за зазначеними видами продукції в проміжок часу з 2011 по 2021 рр., можна стверджувати, що держав-імпортерів з лідерськими показниками, що змінюються з року в рік, велика кількість.

Таким чином, за імпортом палива, нафти і продуктів її перегонки безсумнівними країнами-лідерами для національного експорту протягом зазначеного періоду років є Угорщина, Білорусь, Російська Федерація, Польща, Німеччина.

В свою чергу, за національним імпортом ядерних реакторів, котлів і машин протягом вказаних років країнами-лідерами є Білорусь, Російська Федерація, Німеччина, Китай, Італія, Польща.

Продивляючись показники щодо імпортних процесів чорних металів можна стверджувати, що за відносно останній час лідером в цій гільці є Туреччина, оскільки протягом 2013–2018 та 2020 рр. імпорт не функціонував, а з колишнім партнером – РФ, «імпортні» відносини були перервані ще у 2012 році. Італія, Німеччина, Китай, Польща, Угорщина – провідні імпортери електричних машин протягом зазначеного періоду. Показники мають коливний характер, але при цьому зберігаються загальна картина стабільності імпорту через доповнення один одного та взаємодію. В свою чергу, Єгипет та Туреччина – незмінні лідери імпорту продукції у галузі їстівних плодів та горіхів.

Отже, імпортна складова національної економіки – максимально розгалужена та має великий вплив на зовнішньо-економічну діяльність будь-якої з країн-партнерів. За аналізом зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією (за період січень – серпень 2021 року у порівнянні з періодом січня – серпня 2020 року) в Україні збільшився експорт та імпорт товарів усіх видів: імпорт +20,5%, експорт +9,5%, сальдо +5,0%. У товарній структурі міжнародної торгівлі агропродукцією у січні – липні 2021 року найбільше з України експортують: олія сояшникова 25,2%, кукурудза 23,8%, пшениця 13,9%.

Азійські країни займають найбільшу нішу в експорті української агропродукції понад 50 %. За період січень – серпень

2021 року Україна найбільше експортувала до країн Азії – на 7,57 млрд дол. США, ЄС – на 4,09 млрд дол. США, Африки – 1,91 млрд дол. США, країн СНД – на 0,84 млрд дол. США, Північної та Південної Америки – на 0,16 млрд дол. США. До топ-5 країн за експортом української аграрної продукції увійшли Китай (2,7 млрд дол. США), Індія (1,06 млрд дол. США), Нідерланди (1,02 млрд дол. США), Єгипет (0,8 млрд дол. США) та Туреччина (0,6 млрд дол. США). Найбільша частка імпорту в Україну з ЄС становить 48,8% (2,34 млрд дол. США), з Азії – 20% (0,96 млрд дол. США) та з Північної та Південної Америки – 13,3% (0,64 млрд дол. США). Найбільше імпортують в Україну морожену рибу – 4,9%, насіння сояшнику – 4,2 та інші харчові продукти – 4,4% [1]. Вищенаведені дані та твердження ще раз доводять, що міжнародна торгівля та всі її складові є демонстративним прикладом складної соціально-економічної категорії, яка підлягає розгляданню в декількох аспектах.

Література:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.